

Ardealul Juridic

Revistă de Drept și de Unificare Legislativă,
Doctrină, Jurisprudență, Legislație comparate

Revista apare regulat la 1. și 15. a fiecărei luni afară de lunile de vacanțe lulle și August (iar în cursul anului excepțional ca număr dublu) când apare odată pe lună

Abonamentul pentru
Instituții și Autorități 500 Lei pe 1 an
Advocați 400 Lei pe 1 an
Magistrați 300 Lei pe 1 an
Un număr simplu 20 Lei
Un număr dublu 30 Lei
Un număr vechiu 35 Lei

Redacția: Str. Calea Victoriei No. 53.
Telefon 590. Administrația: Str. Regina
Maria 34 (Radio Reclame România S.A.)
unde se primesc abonamente și ori ce
cereri de adle. Telefon 630

S U M A R U L :

1. Necrolog.
2. Desființarea Concordatului forțat de *Dr. Ioachim Tolciu*
avocat din Cluj.
3. Comisiuni arbitrale conf. legii chiriilor. Jurisprudența trib. Sibiu cu o adnotare de *Șt. Praporgescu*
Primpres. Trib. Sibiu.
4. Statul și contractele priv. în exploatarea gazului metan. Jurisprudența Curții de Apel Cluj, cu o adnotare de *Profesor Dr. I. R.*
5. Inconstituționalitatea legii din 28/1924 Jurisprudența Curții de Casație — Secțiuni Unite — cu observațiuni de *Dr. L. Oanea*
avocat.
6. Rezumate de Jurisprudență a Instanțelor judecătorești din Ardeal.
7. Cărți de drept apărute.

Desființarea concordatului forțat

Actului guvernamental, care a desființat instituția concordatului forțat în afară de faliment existentă în teritoriile ardelenne, i s'a adus învinuirea, că ar fi fost un act priplit și dăunator comerțului român în genere. (Vezi articolul de fond „Desființarea concordatului forțat” din No. 7 al Ardealului Juridic iscălit de Dl. Victor Onișor, profesor universitar).

Chestiunea, dacă o instituție de drept existentă numai în o parte a țării întregite urmează a fi abrogată sau menținută, trebuie privită după părerea mea, din punctul de vedere al principiilor, cari călăuzesc opera de unificare legislativă și al rezultatelor practice, pe care le poate da aplicarea unei asemenea instituțiuni și al intereselor *generale* economice.

Nu poate fi contestat, că unificarea legislativă este o necesitate de stat. Cetățenii aduși sub sceptrul unui singur rege trebuie cârmuși de legi unitare, izvorâte din spirit unitar. Principiul călăuzitor al unificării cere, ca acele instituțiuni din teritoriile alipite cari corespund unor necesități *generale* (cum este de pildă instituțiunea cărților funduare și altele), trebuiesc generalizate și extinse asupra întregului regat, iar acele instituții, cari pentru interesele *generale* ale țării nu prezintă vreo importanță capitală, trebuiesc desființate. Aceasta o cere unitatea legislativă. În al șaptelea an după unire nu se poate admite existența unor legiuri, cari asigură anumite avantagii pentru anumite categorii de cetățeni, sau pentru cetățenii unor anumite provincii. Iar concordatul forțat, conține privilegiu evidente pentru debitorii (comercianții) din Ardeal față cu debitorii (în deosebi comercianții) din restul țării. Aceste privilegii sunt jignitoare pentru unitatea de stat, mai ales acum când unificarea economică este perfectuată, când un singur puls bate în toată viața economico-financiară dela Galați la Oradea-Mare și dela Chișinău la Timișoara. Unitatea de afaceri reclamă unitatea normelor de cârmuire. Comercianții și instituțiile financiare din vechiul regat, cari în urma cooperării economice între toate provinciile țării, au ajuns în raporturi economice cu comercianții ardeleni și bănățeni, au avut mult de suferit pe urma concordatului forțat, pe care nu-l cunoșteau, și al cărui rost nu-l înțelegeau.

Gvernul se afla deci în fața alternativei: de a generaliza instituțiunea concordatului forțat, extinzând-o asupra întregului regat, sau de a o desființa. S'a ales soluția a doua pe motiv că: „... experiența făcuță în cursul de aproape 10 ani n'au dat rezulta-

A murit la datorie, luptând pentru adevăr și dreptate marele avocat din București, Mihail Antonescu, fostul nostru ministru de justiție.

Savant al dreptului, spirit de o mare claritate în expunere și covârșitoare putere de convingere, avocatul Mihail Antonescu era profesionist convins cu experiență și de un desăvârșit devotament pentru cauzele ce apara. Aceste calități l'au impus în diferite rânduri, decan al baroului de Ilfov, unde a înălțat profesiunea punând temelile instituțiunii.

Insuflejit patriot Mihail Antonescu, a suferit nespus dela inamicul ce ocupase țara, când în timpul războiului marele defunct îndrăznise să apere cu căldură drepturile țării lui.

Ca fost magistrat ocupând cele mai înalte posturi, a iubit pe judecători și venind în fruntea Ministerului Justiției, a îngrijit de soarta lor, fiind ministrul care a urcat mai întâi salariile magistraților.

A cunoscut de aproape stradanile și jertfa judecătorimei din Ardeal și a stabilit cel dintâi egalitatea între aceștia și magistrații din restul țării.

Prin articole scrise în revista noastră, ca și în gazete a luptat pentru întronarea înamovibilității în toată magistratura țării.

„Ardealul Juridic” aduce memoriei fostului ei colaborator, marelui patriot și savantului jurist ce și-a închinat o viață de luptă în serviciul justiției țării, un respectuos omagiu de recunoștință.

tele ce se așteptau dela aplicarea concordatului forțat.

S'a spus, că Concordatul forțat n'are o viață mai lungă aici în Ardeal de cât cel mult trei ani și că o practică de 3 ani nu este de ajuns, pentru a putea trage concluziuni categorice cu privire la viabilitatea unor norme de drept.

Este adevărat că în Ardeal concordatul forțat abia după anul 1921 a început să fie practicat de lumea comercială. În Cluj bunăoară în anul 1921 au fost 5 concordate f., în 1922: șase, în 1925: patru, în 1924 s'a urcat numărul cererilor la 27, iar în 1925 până la 13 Martie s'au înregistrat 5 cereri pentru deschiderea procedurii de concordat forțat.

Eu cred hotărât că în acești 1—5 ani de aplicare, cei cari au luat parte în procedurile de soiul acesta, îndeosebi advocații cari cunosc și manoperile de de după culise ale celor interesați, ar putea dovedi cu fapte concrete, că concordat forțat, deși în teorie este prezentat ca o cucerire a civilizației, ca o instituție umanitară menită să protejeze pe comercianții copleșiți de urmările speculațiilor lor, — în practică totuși — cel puțin în Ardeal — se consideră de către unii comercianți ca un mijloc de îmbogățire ușoară, fără muncă. — Normele conc. forț. cari au caracterul de protejare individuală și unilaterală a situației comercianților, în practică se eludează foarte ușor și toată instituția devine o pacoste pentru cealaltă parte interesată: categoria creditorilor interni și externi. Principiul de bază: par conditio creditorum (tratamentul egal al creditorilor concordatari) devine un pium desiderium, căci în toate cazurile petiționarul își asigură mai înainte asentimentul creditorului sau creditorilor mari prin diferite favoruri și apoi aceștia majorează pe cei mulți și mici. Este adevărat, că legea V. din 1916 prevede sancțiuni penale pentru asemenea manopere, însă acestea nu se pot descoperi fiindcă atât interesul creditorului favorizat cât și al debitorului este ca aceste acorduri clandestine să rămână în secret. În cele 47 cazuri de concordat forțat din Cluj nu s'a făcut nici un singur denunț pentru asemenea infracțiuni — fiindcă au lipsit probele!

Este iarăși adevărat, că Ord. Conc. forț. și legea din 1916 prevăd și posibilitatea deschiderii falimentului și aplicarea pedepselor prevăzute pentru bancruta frauduloasă. Ord. 4070/1915 mai prevede ca inspectorul de avere să cerceteze toată situația materială a petiționarului pentru a descoperi eventualele încercări de eludare. Însă comercianțul prevăzător — care poate chiar cu gândul acela și-a deschis prăvălia, ca după doi — trei ani să recurgă la fraudarea creditorilor săi prin conc. forțat, își poate întocmi cărțile comerciale în așa fel, ca acelea să fie numai în aparență exacte și punctuale și pot foarte ușor îndrepta mare parte din veniturile lor în alte direcții nevăzute și necontrolabile. O știu aceste dela mai mulți comercianți de carieră și o știu și agenții fiscali de impunere. Cunosc femei de comercianți cari sfidau lumea cu luxul de blănuri și mățăsuri, iar cărțile comerciale arătau deficit! și peste un an doi cereau concordat forțat. Acestea nu vor să fie acuzațiuni, dar în interesul științei și adevărului trebuie să fie amintite și asemenea cazuri.

Față de aceste apucături și șiretlicuri frauduloase preferim sancțiunile penale severe și urmările grave civile — cari egalează pe acele penale —

împreunate cu deschiderea falimentului. Dreptul creditorului de a ataca actele debitorului falit chiar retroactiv, prezintă mai multă garanție decât agilitatea inspectorului de avere, care în concord. forț. este în mai bune relațiuni cu debitorul și acceptarea cererii de conc. forțat însemnează și pentru dânsul câștiguri frumoase, pecând în faliment debitorul își pierde toată capacitatea civilă și factorul principal devine curatorul masei, absolut independent de debitor.

Sancțiuni sunt și la conc. forț. și la faliment. Deosebirea este pe deoparte, că sancțiunile din conc. forț. sunt mai blânde (regulamentul conc. forț., prevede numai *contravenție* pentru frustarea creditorilor!), pecând cele din faliment sunt mai severe și pe dealtă parte posibilitatea de descoperirea infracțiunilor este mai mare la faliment, decât la conc. forț. unde debitorul este tratat cu toată condescendența intenționată de legiuitor.

Falimentul prezintă deci pentru sancțiuni cu toate urmările lui penale și civile o sancțiune preventivă mult mai serioasă decât conc. forțat. Comerciantul știind pericolul ce-l așteaptă prin deschiderea falimentului, își va întezi toate opinițiile pentru a-și menține echilibrată situația materială. Noi suntem pentru sancțiuni cât se poate de severe, pentru a preveni abuzurile și pentru a primeni moravurile, decăzute în deosebi în urma războiului. Să nu se uite că comercianții de meserie și cinstiți, lupți și ei înșiși împreună cu consumatorii împotriva speculanților de tot felul, cari prin fraude și mituiri ajung bogăți de azi pe mâne, iar cei cari au dat greș în socotelile lor hazarde, recurg la concordatul forțat și la legile de protejare față de creditorii în valută forte, pentru a se salva în detrimentul creditului național intern și extern.

O sumedenie de foști funcționari de stat, cari după refuzul jurământului către noul stat au rămas fără ocupație s'au trezit comercianți, mijlocitori, cu firme și reclame sgomotoase („Export-Import“, „Agentură comercială“, „Coloniale“ etc.) sau formând soăcietăți anonime și ocazionale și practicând pe scară întinsă cea mai nerușinată speculă, fără pregătire necesară, fără noțiuni speciale și ignorând orișice bun simț, care era baza moralei comerciale în Ardeal.

Deschideți dosarele concordatelor forțate dela 1920 încoace și veți afla acolo „comercianți“ de soiul acesta în număr disproporțional mai mare față de acela al comercianților de meserie, trecuți prin fazele de ucenici și calfe. O altă categorie este aceea a intrușilor cari s'au furișat peste graniță prin îngăduința condamnabilă a autorităților noastre.

Dacă statul menține instituții de drept cari protejesc asemenea elemente destructive, nu e mirare dacă și comercianții cinstiți cad jertfa tentațiilor și astfel tot comerțul se domoralizează. Că Conc. forțat este menit a desagrega morala comercianților, dovadă este și faptul, că Proc. Conc. forțat a devenit odioasă în toată societatea noastră.

Suntem siguri, că Consiliul de miniștri a ajuns la cunoștința acestor abuzuri când s'a decis la abrogarea concordatului forțat. Este dureros, dar trebuie să recunoaștem, că stările dela noi nu sunt coapte pentru instituția concordatului forțat în afară de faliment. Faptul că în Anglia, Franța și celelalte țări civilizate există anumite instituții moderne poate cel mult să ne jignească amorul nostru propriu, că noi

suntem atât de departe pe calea progresului; dar nici decum nu constituie motiv pentru a introduce acele instituții și la noi, unde nu este încă teren prielnic. Instituțiile de drept sunt emanația stărilor de fapt sociale și economice și acolo unde acele stări, ca condițiuni primordiale lipsesc, nu se poate prelinde introducerea normelor de drept corespunzătoare.

Chiar și Ungaria a introdus conc. forț. numai în timpul războiului, ca dovadă că înainte de război nici în țara cu un comerț destul de dezvoltat, nu i s'a simțit lipsa. În război s'au introdus o mulțime de norme restrictive (morator, ridicarea libertății comerțului, restrângerea comunicației, rechiziții etc.) cari toate au fost forță majoră pentru comercianți și au justificat pe deplin reglementarea concordatului forțat, ca o măsură de protejare în împrejurări neprevăzute de comercianți și independente de voința lor.

Odată ridicate aceste legi excepționale și încetând starea de război din care s'au născut și conc. forțat ca legiuire cu caracter excepțional a trebuit să fie desființat făcând drum liber pentru revenirea la raporturile normale.

Referințele comerciale postbelice numai au caracter de vis major. Urcarea dobânzilor de către institutele creditoare nu este motiv serios pentru a justifica instituția concordatului forțat. Dobânzile mari sunt o urmare a inflațiunii și implicit a devalorizării monedei noastre.

Urcarea dobânzilor nu a fost așa de repede și neașteptată, ca ea să nu poată fi prevăzută de către comerciantul, care își desface marfa în 2—3 luni și-și calculează la preț și diferența de dobânzi. Dela 1919—1920 (până la preschimbarea monedei) dobânda mijlocie la instituțiile financiare era de 14—18 la sută, delă 1920—1925 dobânda mijlocie a fost de 16—28 la sută *anual*, deci o diferență disparentă! și în decurs de 4 ani! — Dobânda împrumuturilor particulare și clandestine era de 30—50—60 la sută, dar nici aci nu a fost o urcare vertiginoasă, care nu putea fi prevăzută de comerciantul, care recurge la aceste dobânzi. Dobânzile urcate le vom afla cu siguranță în calculul fiecărui comerciant postbelic și în deosebi la comercianții speculanți.

Criza economică caracterizată prin numerarul redus, au cauzat nu numai comercianților dar și agricultorilor și industriașilor mari greutăți; dar aceste greutăți au fost generale pentru întreaga țară și criza nici n'a fost și nu este atât de acută, ca să nu poată fi învinsă cu puțină precauțiune și prevedere. Dacă într'un anumit timp există greutăți economice generale regnicolare, nu urmează necesitatea menținerii sau creării de mijloace de apărare numai în o parte a țării.

Nici criza economică, nici dobânzile mari nu justifică menținerea concordatului forțat. Ba prin *circulus vitiosus* concordatul forțat are repercusiuni asupra dobânzilor și contribuie la urcarea acestora, căci creditorul care, își pierde în conc. forț. 60 la sută din capitalul împrumutat, va urca dobânzile la noule împrumuturi pentru a se despăgubi.

Fixarea cotei minimale, pe care debitorul concordatar trebuie să o plătească creditorilor ar fi fost numai o măsură pe jumătate. De alt cum cota mijlocie ce s'a oferit până acum a fost de 40 la sută, deci mai mare decât cea din Anglia de 27 și jum. la sută. Critica ce facem aplicărei concordatului f.

este provocată tocmai de cota de 60 la sută, de care debitorul se scad, adică pe care creditorii o pierd în urma concordatului și a cărei soartă este suspectă. Defectele pe cari conc. f. le învederează în practică, există indiferent de cota de plată, și ar exista prin urmare și atunci dacă cota minimală ar fi fixată de legiuitor, rămânând și atunci plusul ce trece peste această cotă, ca jintă a manoperilor frauduloase.

Să nu se uite apoi, că în sforțările noastre pentru refacerea economică a țării avem nevoie de creditul intern și *strein* și prin urmare este în interesul statului nostru, ca să elimineze orice instituție de drept care ar putea micșora creditul nostru în streinătate și în țară. Și nu încapă îndoială, că pe lângă multele lipsuri de cari suferim și pe lângă legiuirile de protejare ale comercianților noștri față de creditorii cu creanțe în valută forte, concordatul forțat încă este un factor menit să ne discrediteze mai mult. Anglia cu stări economice și administrative consolidate își poate permite rolul umanitar de a protejui pe comercianții ei, nu tot așa este însă cazul la noi, sau nu în aceeași măsură, noi cari avem nevoie de capitalul și creditul ei.

Odată constatată, că concordatul forțat nu se poate aplica la noi cu efectele intenționate de legiuitor și că este păgubitor intereselor generale de stat, este fără obiect îngrijorarea aderenților acestei instituțiuni, că „ce se va pune în locul ei? urmând de aci înainte să se deschidă exclusiv falimentul?” Nefiind instituție salutară, ea este de prisos. Dacă în restul țării viața economică nu a suferit zguduiri prea mari în decursul crizei economice și până azi deși nu există conc. f., putem fi liniștiți că nici în Ardeal nu va fi nici o catastrofă națională din cauza unor falimente sporadice.

Și totuși mai este o scăpare fără a se deschide imediat procedura de faliment: tranzacția neforțată și benevolă cu creditorii. Aceasta s'a practicat și până acum pe lângă conc. forțat. Comerciantul înainte de a-și înceta plățile începe tratative cu creditorii sei în vederea unui aranjament pacinic dar nesilit. Desvelindu-le situația-i precară, aceștia vor preferi o indestulire de 35—40 la sută, decât falimentul, unde nici atât nu vor primi. S'au încheiat tot atâtea tranzacții de felul acesta, cât și concordate forțate. Apoi concordatul forțat este prevăzut de legea falimentului *înăuntrul* și în cadrele procedurii de faliment. Deosebirea este, că debitorul trebuie să treacă mai înainte prin examenul de foc al sancțiunilor severe prevăzute de legea falimentului și dacă se constată absoluta lui nevinovăție și totală bunăcredință se poate recurge la conc. f.

Cerem însă în locul concordatului forțat și în locul legilor actuale de faliment o *nouă lege unificată de faliment*, cu sancțiuni severe pentru speculanți și cu dispozițiuni crușătoare pentru falșii de bună credință. Dispoziția cea mai crușătoare pentru falșii de bună credință ar fi o procedură *accelerată și ieftină*, care să înlocuiască pe acea greoaie, complicată și costisitoare care este azi în vigoare în Ardeal.

Cu privire la latura constituțională a chestiunii, credem că actul Consiliului de miniștri nu este anticonstituțional, precum s'a afirmat. Este important a se ști, că Consiliul de miniștri nu a abrogat *legile* de bază din 1912 (art. 63) și 1914 (art. 50 § 14) în

baza cărora s'a dat ordonanța conc. f. și nici legea V. din 1916., care încă a autorizat ministerul să modifice, întregască sau chiar să — desființeze ordonanța concordatului forțat No. 4070—1915 M. E.

S'a abrogat numai ordonanța însăși, legile de bază sunt prin urmare în vigoare (de ex. ministerul ar putea iarăși să pună în vigoare ordonanța No. 4070—1915 M. E.) Nici de „regulament de aplicare” nu este vorba!

Legile ungare fiind menținute în vigoare de către Consiliul Dirigent, și legea V. din 1916 a intrat în patrimoniul României întregite împreună cu autorizația dată ministerului de a abroga ordonanța concordatului forțat. Constituția nu interzice ministerului dreptul de a abroga anumite ordonanțe date tot de minister, deci abrogarea ordonanței No. 4070/1915 M. E. nu este în contradicție cu spiritul Constituției noi.

Aprobăm deci cu toată convingerea gestul Consiliului de miniștri, cu atât mai vădit, fiindcă în revista aceasta am exprimat deja dorința ca conc. f. să fie desființat. Am făcut aceasta însă fără pretenție de autoritate. În Nrul I. dela 1 Ianuarie 1925 (pagina 8) s'a scris: „suntem de părere, că ordonanța concordatului forțat în afară de faliment, așa cum se aplică numai în o parte a țării este dăunătoare intereselor generale românești și trebuie abrogată.” Indicând câteva motive principale, am spus la sfârșit: „Sperăm prin urmare că cei în drept se vor ocupa de chestiunea aceasta și Consiliul de miniștri în baza articolului 7. din legea V. din 1916 ord. va hotărâ cât mai curând asupra soartei conc. f.” — Suntem siguri că hotărârea guvernului este conformă nu numai cu vederile noastre, dar majoritatea juriștilor ardeleni și majoritatea comercianților din Ardeal și Banat aprobă actul desființării concordatului forțat.

Dr. Ioachim Tolciu
advocat din Cluj.

JURISPRUDENȚA

Tribunalul Sibiu

No. C. 26215—1925.

Comisiuni arbitrale. Aplicarea legii chiriilor în materie de plata ratelor scadente. Spor legal. Art. 9, 14, 27, 30, 44 legea chir. Interpretare. Observațiuni.

In numele Legii!

Tribunalul Sibiu în procesul pornit prin acțiunea înaintată la 31 luna Octomvrie 1928, înregistrată la Tribunalul Sibiu cu Nr. C, 262—1925 de către reclamantul Dr. Iuliu Bielz din Sibiu, Str. Regina Maria, reprezentat prin dl avocat Dr. R. Zinz contra pârâtului Statul Român: Ministerul de Război în București, reprezentat prin dl avocat al Statului Dr. C. Popa pentru 44.107 lei 44 bani în baza desbaterei orale terminată la 11 luna Februarie anul 1925 a dat în ziua mai jos arătată următoarea

Sentință:

Tribunalul admite în parte acțiunea reclamantului Dr. Iuliu Bielz așa cum a fost ridicată în instanță, și obligă pe pârâtul: Ministerul de Război să plătească reclamantului suma de 143.617 lei (unasutăpatruzecișitremii șasesuteșaptesprezece) chirie și diferența pentru anii 1923—1924 și 1925, cum și 4000 lei (patrumii) cheltuieli de judecată. Aceste

sume sunt a se plăti reprezentantului reclamantului în timp de 15 zile sub urmările excușiei. Cu drept de apel în 10 zile dela pronunțarea acestei hotărâri.

Motive:

Reclamantul cere admiterea acțiunii așa cum și-a extins-o în ședință și asupra ratelor scadente dela intențarea ei, cerând a se admite în total acțiunea care este bine și în termen intențată, Comisiunea arbitrală ocupându-se de fixarea chiriei în mod principal.

Tribunalul

Având în vedere că reclamantul Dr. Iuliu Bielz, în calitate de proprietar, cere a se obliga Ministerul de Război în calitatea sa de chiriaș al imobilului din Sibiu Str. Carmen Sylva No. 6 să plătească reclamantului sporul legal convenit cu începere dela 6 Mai 1922 și până la 1 Octomvrie 1923, deoarece chiriașul nu a plătit sporurile legale ce treptat legile în vigoare le-a acordat proprietarilor, iar dela 1 Ianuarie 1925 Ministerul n'a mai plătit nici chiria scadentă așa cum e fixată în legea din 6 Mai 1924 la zece ori valoarea din 1914.

Văzând că deși reprezentantul pârâtului s'a mărginit a declara succint de tot că acțiunea e tardivă și rău introdusă la Tribunal, negând apoi afirmațiunea reclamantului fără a arăta nici un argument și nici un text de lege pentru apărare, pentru care nu a redactat nici un script sau vre-o dovadă, așa cum îl obligă art. 30 al legii în vigoare, totuși examinând din oficiu spiritul legii și intențiunile manifestate de legiuitor în inovațiunea adusă prin crearea Comisiunilor arbitrale, rezultă cu suficiență competența limitată a acestor comisiuni la fixarea principală a prețului chiriilor.

În adevăr din expunerea de motive ce însoțește legea se vede clar că se înființează Comisiunile arbitrale, cu sarcina grea de a împăca interesele opuse ale celor două părți litigante, și dela ele se așteaptă, prin modul cum vor ști să-și împlinească misiunea, să se obțină asigurarea păcii sociale prin o armonizare a intereselor acestor două categorii de cetățeni: proprietari și chiriași.

Văzând dar că scopul principal al înființării Comisiunilor arbitrale este numai fixarea chiriei și aceasta atunci când intervin alte considerațiuni ce militează sporirea ei, și anume acele împrejurări arătate de art. 14 din lege, din care se enumeră în principal, că este a se lua în considerație situația și starea imobilului, venitul chiriașului și al proprietarului, precum și orice alte împrejurări speciale fiecărui caz în parte, iar nu și atunci când se recunoaște proprietarului dreptul la un spor legal acordat de legiuitor pentru toate contractele de închiriere prelungite sau în curs, variind numai cota pentru diferiți chiriași, între cari Statul este prevăzut cu cota de 5 ori valoarea chiriei din 1914 până la 1 Ianuarie 1925, iar de atunci la 10 ori chiria până la 1 Ianuarie 1926, de când chiria va fi, înmulțindu-se cu coeficientul de 20 (douăzeci).

Considerând că legiuitorul fixând el singur care este chiria ce au de plătit anumiți chiriași nu s'a putut gândi un singur moment măcar, ca fiecare proprietar ce are un apartament închiriat pentru a obține sporul legal, să facă proces de fixarea chiriei la Comisia arbitrală, când chiria sporită era fixată

prin însăși legea care prelungea contractul, iar sporul ce se cerea, nu era determinat de alte considerațiuni și împrejurări cari să militeze o hotărâre principială în fixarea unei chirii, lăsate la suverana apreciere a comisiei arbitrale.

Că dealfel însuși dl. *Conduratu* în comentariul legii pag. 726 arată în acelaș sens competența Comisiunii arbitrale, limitând la vre-o 6 capete aceste acțiuni ș. a., atunci când ar urma discuțiile arătate în art. 14, căci alfel ar fi trebuit să presupunem o avalanșă enormă de procese înaintea comisiunilor, pentru-că fiecare proprietar să obțină un spor ce este fixat principial de lege, care prelungind contractele de închiriere, a stabilit și chiria ce trebuie să se plătească.

Considerând că mai mult încă, în speță proprietarul a intentat acțiunea de față la Judecătoria de Ocol dela data de 31 Octomvrie 1923 și nu pentru fixarea de chirie, ci pentru plata ei efectivă cu sporurile acordate în conformitate cu legea, ridicând azi în instanță acțiunea și asupra ratelor scadente conform art. 188 al. 4 din Pc. ungară, ca atare acțiunea astfel formulată este de competența instanțelor ordinare, și deci Tribunalul este competent conform art. 27 combinat cu art. 44 din legea chiriilor, de a constrânge pe chiriaș la executarea obligațiunilor sale contractuale, urmând a se examina în fond acțiunea, așa cum a fost eximă azi în instanță.

Văzând că în primul loc reclamantul cere a se condamna pârâtul la plata sporului pe anul 1922 în conformitate cu art. 1 al legii din 14 Aprilie 1922, adică dublul chiriei din 1914, cerere ce este evident nedreaptă, deoarece sporul chiriei prin acea lege s'a acordat numai contractelor prelungite prin efectul legii, iar nu contractelor în curs de executare, de care legiuitorul atunci nu s'a ocupat. Că așa fiind legea din 1922 acordând sporuri numai contractelor prelungite, reclamantul nu poate pretinde nici o augmentare de chirie pe acel an, acest capăt al acțiunii urmând a fi respins (în acelaș sens Casația I, decizia 266—920).

Având în vedere că reclamantul în al doilea loc cere sporul legal cuvenit în baza art. 9 al legii din 1923, care prevede că se acordă sporurile de chirie și pentru contractele în curs de executare, cari au fost încheiate sub imperiul decretelor legi anterioare. Că legiuitorul prin această măsură a căutat a remedia o nedreptate de a menține aceeași chirie pentru contractele încheiate sub anume restricțiuni, și a se da posibilitatea proprietarilor de a obține un spor egal cu acel de care beneficiază proprietarii cu contractele expirate. Odată admis principiul intervențiunii legiuitorului în această materie a contractelor de locațiune, pentru a remedia o situațiune vitregă, creată acelor proprietari cari au convenit cu chiriașii lor prin constrângerea la primirea unor anumite chirii fixate de legiuitor, este evident că aceeași sollicitudine trebuie admisă tuturor contractelor în curs și aceloră încheiate în timpul când nici o prevedere omenească nu ar fi putut bănui ridicarea plus valutară a imobilelor clădite, acordându-li-se în consecință acelaș spor proprietarilor cari au contractat pe perioade lungi încă din timp de pace, ca și acelorlalți cu prețuri fixate de legiuitor, în ambele cazuri fiind aceeași rațiune determinantă.

Aceasta este interpretarea logică a intențiunii

legiuitorului arătată de dl. *Corneliu Botez*, consilier la Casație, soluționată în acelaș sens de Inalta Curte de Casație prin deciziunea Nr. 1169—925 și aceasta și motivat pe legiuitorul din 1924 a fi mai complex în redacțiunea legii, precizând prin art. 13 partea finală că acest spor de chirie este acordat tuturor contractelor în curs, încheiate de 1914; iar Ministrul Justiției în desbaterile Senatului la întreruperea senatorului Seceleanu, a declarat că a luat această dispoziție cu caracter de impreviziune pentru a da posibilitatea celor cari nu au putut prevedea împrejurările războiului cu repercursiunea lui în viața economică, să aibă dreptul la o revizuire a prețului chiriilor.

Considerând că odată recunoscut principiul dreptului la sporurile legale la contractele în curs cu începere dela 6 Mai 1923, urmează a se acorda aceste sporuri legale ca diferență între chiria plătită și cea care legalmente era datorită și anume dela 6 Mai 1923 până la 6 Mai 1924 conform art. 1 al legii din 1923, de trei ori chiria din 1914, dela 6 V, 1924—1 I, 1925 conform legii din 1924 de cinci ori acea chirie și dela 1 Ianuarie 1925 de zece ori acea chirie așa, cum e prevăzută în art. 12. Cum în speță chiria din 1914 era acea contractată încă dela 1903 și anume de 11.500 coroane, iar nu acea arătată prin anexele ulterioare contractului și în care sporurile prevăzute erau diferențe de taxe și dări, trebuie a se acorda ca spor și rest de chirie numai suma de 23.139 lei 50 bani pe anul 1923, apoi 32.227 lei 50 bani diferența între chiria plătită și cea datorită dela 6 Mai 1924 până la 1 Ianuarie 1925, iar dela această dată până la 1 Octomvrie 1925, până când este scadență chiria în curs suma de 86.250 lei, socotind de zece ori chiria de 11.500 Lei ce a fost contractată în 1903, sau în total a se condamna pârâtul la suma de 143617 lei ce Ministerul de Răsboiu datorește în comptul contractului de chirie ce-l are cu proprietarul reclamant, în plus a plăti și cheltuielile de judecată în suma de 4000 (patrumii) Lei.

Pentru aceste motive Tribunalul compus conform art. 28 din *Primul-președinte* a adus sentința conform dispozitiivului de mai sus.

Observațiuni: Chestiunea competenței Comisiunilor arbitrale va face încă multă vreme obiectul celor mai animate discuțiuni, pânăce jurisprudența constantă a instanțelor, confirmată de acea a Inaltei Curți de Casație va fixa limitele atribuțiunilor ei, stabilind astfel o linie de demarcație precisă între competența instanțelor de judecată și cea excepțională a Comisiunilor arbitrale. Într'un număr trecut al Ardealului Juridic (Nr. 19—924.) ne-am ocupat de altă controversă a legii chiriilor, în care legiuitorul numai printr'o inexplicabilă inadvertență, lasă prin art. 2. al legii a se înțelege că aceste Comisiuni arbitrale au a se pronunța dacă obiectul principal al contractului îl formează locuința sau stabilimentul comerciantului sau meseriașului, atunci când aceștia cumulează localul cu

locuința. Și atunci ne-am pronunțat cu convingere și argumente deduse din alte texte de legi, că instanțelor judecătorești le revine această îndatorire, și avem mulțumirea de a constata că Inalta Curte în ultimul timp s'a pronunțat în acelaș sens. — De data aceasta în speța de față s'a pus în discuțiune din nou chestiunea competenței părătul Ministerul de Răsboiu susținând că acest proces trebuia intentat în termen de 30 zile la Comisiunea arbitrală, singura în drept de a fixa cvantumul chiriei.

Este, de sigur numai o apărare șubredă această excepțiune de incompetență ridicată de părât, căci nu e vorba aci de fixarea chiriei, care să fie condiționată de alte împrejurări decât acele legale, și pentru care legiuitorul a instituit o anume instanță de judecată în aprecierea lor, ci reclamantul cere pur și simplu chiria restantă, datorită de chiriaș, contra căruia ar fi putut cere chiar și rezilierea contractului, dacă reclamantul ar fi înțeles a uza în întregime de drepturile sale.

DI. Conduratu în comentarul legii asupra art. 38. (pag. 726.) arată de asemenea când aceste Comisiuni au căderea de a se pronunța asupra cvantumului chiriei, reducând aceste cazuri la 6 și anume: 1. când deși chiriașul are un venit sub 250.000 Lei inclusiv anual, dar chiria n'acopere totalul impozitelor. 2. Pentru chiriașii ce au un venit între 250.000 Lei și nu s'au înțeles cu proprietarul. 3. Contractele legațiunilor și consulatelor, precum și acele pentru locuințele membrilor lor, cum de asemenea chiriiile ce au a plăți căminele și internatele. 4. Să statueze asupra reducerilor de chirie a chiriașilor principali în raport cu numărul încăperilor subînchiriate, și care au trecut în beneficiul proprietarului. 5. Să judece acțiunile pentru spor de chirie în baza legii din 1923, în fine al. 6. Să hotărască asupra cererilor de rectificarea a chiriei în raport cu situația valutară pentru ultimul an de prelungire a legii (art. 48.) — Acestea ar fi aproape singurele cazuri când în fixarea chiriei ar fi nevoie de intervențiunea unei hotărâri principiale a Comisiei arbitrale, în celelalte cazuri de spor legal al chiriei proprietarul este în drept a cere plata efectivă a chiriei, așa cum e fixată de legiuitor sub sancțiunile destul de riguroase și anume a unei evaueări imediate.

Ni se pare că aceasta este singura interpretare logică posibilă, căci altfel ar fi trebuit să bănuim că legiuitorul ar fi înțeles a crea o enormă masă de procese principiale

intentată la Comisiunea arbitrală, înaintea căreia fiecare proprietar ce are un chiriaș să obțină un titlu constatator al chiriei cu sporul legal ce i se cuvine, ceea ce cu siguranță nici măcar nu s'a gândit, căci într'un atare caz nu s'ar mai fi oboșit a fixa el sporul legal, ce l'a acordat ca o compensație a obligativității prelungirii contractelor.

Șt. Praporgescu
primpreședintele Trib. nalului
Sibiu

Curtea de Apel din Cluj

No. C. 1598—45/1924.

Littspendenz. Autoritate de lucru judecat. Constituționalitatea legilor în căderea Casei. Art. 250 Tratat I Trianon; art. 297 Tratatul Versailles. Art. 175, 179 c. com. al Transilvaniei. Adnotare.

In numele legii:

Luându-se în desbatere procesul intentat prin contestațiile Societățiiilor U. E. G. Budapesta și „Apis“ Glarus (Elveția) reprezentată prin Avocatul Dr. Augustin Pordea din Cluj în contra intimatului Statul Român reprezentat prin avocatul Dr. Victor Ciurdariu Cluj, C. Gerota București din partea Ministerului de Industria și Comerț pentru anularea ordonanței de lichidarea a susnumitelor Societăți și introdus înaintea Tribunalului Alba-Julia în care Tribunalul a dat sentință că prima instanță în ziua de 13 Iunie 1924 cu Nr. 629—39—1919 și care proces a fost adus înaintea Curții prin apelul contestațoarelor introdus în ziua de 11 Iulie 1925 cu Nr. 629/41 și 42/1919.

Curtea

a dat după terminarea desbaterii oarele din 10 Octombrie 1924, astăzi, în ziua de 17 Octombrie 1924 următoarea:

Sentința:

Curtea de Apel, respinge apelurile contestațoarelor Societatea An. Ungară de gaz metan (U. E. G.) — Ungarische Erdgas Aktien-Gesellschaft și „Apis“ Societatea Anonimă Glarus — „Apis“ Aktiengesellschaft Glarus și menține în vigoare sentința C. 629/39—1919 a Tribunalului Alba-Julia.

Motive:

Ministerul de Finanțe, în baza încheerii Oficiului de lichidare înființat pe lângă acel Minister potrivit legii No. 3037/1923, și, în conformitate cu dispozițiunile art. 12 din menționata lege, a dat o deciziune pentru lichidarea părței din averea Societății Anonime Ungare de gaz metan U. E. G. ce nu revine Statului Român, ca Succesor al Statului Ungar, și care avere se află pe teritoriul Transilvaniei și este anume specificată în raportul de expertiză depus Tribunalului Alba-Julia de către inginerul expert.

Prin ordonanța Nr. 1. A. 161—19/1923 a președintelui acelu Tribunal dispunându-se lichidarea acestei părți, se face contestațiune la acea ordonanță de către Societatea U. E. G. și de către Societatea „Apis“ din Glarus (Elveția).

Tribunalul respingând prin sentința Nr. 629-39/1919 ambele contestațiuni ca nefondate, Societățile fac apel potrivit art. 28 din menționate lege.

Susținerile și cererile părților precum și actele la care se referă Curtea, sunt coprinse în acte scrise și procesele verbale de ședință din dosar.

II. Incidentele ridicate de Ministerul de Finanțe și anume:

1) Că contestațoarea Societate U. E. G. nu putea face legal contestațiunea de oare ce fiind pusă sub sechestrul încă din anul 1923 prin ordonanța Nr. I. A. 181/16—1921 a președintelui Tribunalului Alba-lulia și numit fiind chiar de atunci un sechestrul pentru administrarea operațiunilor, dânsa nu putea lucra de cât în conformitate cu dispozițiunile legii Nr. 3242 din 21 Decembrie 1916 care s'a extins în Ardeal prin legea Nr. 3686 din 23 Iulie 1921 și

2) că contestațiunea făcută înaintea Tribunalului este de a se declara nulă de oarece nu a depus la ea nici un act, — Curtea le-a respins ca neîntemeiate, de oarece:

— în ce privește primul incident, a avut în vedere:

— că numita Societate, fiind o Societate comercială constituită și cu sediul în Budapesta, deci o persoană juridică Ungară, este cărmuită de legile Ungare, conform cărora are capacitatea de a exercita acțiuni prin organele ei:

— că împrejurarea de fapt că la un moment a fost numit un sechestrul pentru administrarea operațiunilor ei pe teritoriul Transilvaniei nu o poate face să decadă din menționatele drepturi, mai ales când, din dosarul Nr. I. A. 181/1921.

— relativ, la acel sechestrul — se constată că prin ordonanța suszisa el a fost ordonat și pus numai pe o parte din averea ce o avea Societatea, și anume aceia formați din capitalul german, pe când în speță, lichidarea contestată privește întreaga avere menționată și în fine, pentru că interesele sechestrului ca reprezentant al Statului român nefiind în speță aceleași cu ale Societății, el nu ar fi să aperi și interesele Societății.

— în ce privește cel de al doilea incident, a constatat că numita Societate, în memoriul înaintat pe lângă contestațiunea făcută, s'a referit la un singur act pe care la și depus.

III. Incidentele de litispendență și de autoritate de lucru judecat ridicate de cea de a doua contestațoare — Societatea Apis — Curtea, le-a respins de asemenea, negăsindu-le întemeiate, de oarece:

— în ce privește primul incident, fără a insista asupra faptului că simpla afirmațiune a contestațoarei că a înaintat Tribunalului mixt din Paris o reclamațiune pentru restituirea bunurilor ce formează obiectul contestației sale, afirmațiune necoroborată cu nici un act emanat dela acela Tribunal nu ar fi puf să angajeze Curtea în discuțiunea lui, — având în vedere că, pentru ca să există litispendență se cere ca și la autoritate de lucru judecat, în ambele acțiuni: identitate de obiect și de persoane care se lucreze *in acciassi calitate adică* că ambele acțiuni să fi fost introduse de același reclamant contra aceluiași pârât, și considerând că în speță fiecare dintre părțile litigante angajând pe baza aceluiaș raport de drept, câte o instanță nu poate fi litispendență, fie că acea reclamațiune a fost supusă Tribunalului mixt înainte de a fi fost emisă ordonanța de lichidare, fie că a fost supusă în cursul procesului decurs din emiterea acestei ordonanțe.

Pe de altă parte Curtea, a avut în vedere că acest fapt al angajării a două instanțe simultan de fiecare dintre părți, nu putea atrage nici suspendarea dezbaterii procesului de față pe baza art. 234 P. C. fiind că nu s'a găsit nici utilă întrucât suspendarea se putea dispune numai dacă soluționarea ace-

stui proces ar fi depins în întregime sau în parte de împrejurări a căror stabilire de către Tribunalul mixt ar fi avut vre'o influență asupra judecării lui, — și nici posibilă, fiind că obiectul reclamațiunii dedusă înaintea Tribunalului mixt fiind același cu al procesului de față, soluționarea contestațiunii nu poate depinde de soluționarea dată de Tribunalul mixt, și ere a se face în conformitate cu legea internă, care este investită cu toate formele legale și conformă cu spiritul și litera tratatului prin care s'a înființat Tribunalul mixt.

— în ce privește incidentul de autoritate de lucru judecat, a constatat că contestațoarea nu a dovedit cu nimic că deciziunea invocată ca constituind lucru judecat a fost luată contradictoriu cu Statul Român — partea adversă în cauză de față, deci, chiar dacă serviciul comisiunii de reparațiuni care a pronunțat acea deciziune, comisiune, care de altfel, este constituită prin Tratatul de pace dela Trianon numai pentru valorizarea pierderilor și pagubelor suferite de guvernele aliate și asociate și de naționali lor ca urmare a războiului care le-a fost impus prin presiunea Austro-Ungariei și aliaților ei, deci cu atribuțiuni limitate prevăzute în art. 163 și anexele respective ar fi o instanță ale cărei deciziuni pot constitui în speță o asemenea autoritate de lucru judecat, acea deciziune este, totuși *res inter alios iudicata*,

IV. In fond.

— în ce privește primul motiv al contestațoarei, Societatea „Apis“, și anume că în urma operațiunilor de vânzări-cumpărări care au avut loc în Octombrie 1918 și Iulie 1919, grupul de acțiuni din capitalul Societății care forma înainte de aceste operațiuni grupul capitalului german, a trecut încă dela acele date în mâinile unor capitaliști neutri, nu se mai putea ordona lichidarea d'n speță întrucât Art. 250 din Tratatul dela Trianon o interzice, Curtea, l'a găsit neîntemeiat, de oarece: Articolul 250 din Tratatul invocat de contestațoare creând o excepțiune dela dispozițiunile alineatului b, al art. 232 din același tratat după care puterile aliate și-au stipulat dreptul de a lichida toate bunurile, drepturile și interesele care aparțineau la data punerii în vigoare a aceluși tratat Societăților controlate de supușii fostului Regat al Ungariei care se găsesc în teritoriile care le-au fost cedate în virtutea Tratatului, urma ca contestațoarea, să facă conform dispozițiunilor art. 250, dovadă că controlul ei — ca Societate — îl aveau, la acea dată, supușii Unguri.

— în dovedirea acestui fapt contestațoarea invoacă împrejurarea că existență ca Societate Anonimă înregistrată la Tribunalul din Budapesta, prin urmare persoană juridică maghiară, în conformitate cu codul comercial Ungar este controlată în activitatea ei de Tribunalul Budapesta adică de organele Statului Ungar ergo supuși Ungari.

— Aceasta teorie însă Curtea nu o poate accepta deoarece întrucât după dreptul comercial ungar numai Societățile Cooperative și Anonime sunt controlate de Stat, ar urma ca averea Societății în nume colectiv și în comandită, care Societăți nu sunt controlate de Stat. să fie în stare de avantaju față de cele dintâi și anume ar scăpa de lichidare, ceia ce nu ar putea fi în spiritul Tratatului, care prin Art. 232 al său în principiu admite lichidarea tuturor Societăților inamice.

— Pentru aceste motive și având în vedere că o

Societate pe acțiuni (anonimă) constituind o persoană juridică cu un patrimoniu al ei propriu, asupra căruia au drepturi titularii care au parte directă în administrațiunea Societății, titulari cari nu pot fi decât acționarii Societății, Curtea, a interpretat că controlul de care se face mențiune în Art. 250 din Tratatul dela Trianon, este acela al acționarilor cari compun Societatea și nu al Statului Ungar, cum rețese din teoria contestatoarei.

Pornind din acest punct de vedere și considerând pe de altă parte, că în timpul vieții sociale, acționarii sunt considerați că au cedat administrația societății organelor care constituie viața ei colectivă în mod unitar, prin majoritățile legale, voinței căreia legiuitorul îi opune numai în anumite împrejurări voința acționarilor minoritari (art. 175 c. con.) și considerând că astfel fiind este de a se privi ca determinant în constituirea organelor menționate mai sus, compunerea capitalului societății contestatoare la data punerii în aplicare a Tratatului dela Trianon.

Asupra acestui punct:

Nu e contestat că la constituirea Societății contestatoare capitalul german în capitalul social era interesat cu 12250 acțiuni și 12250 bonuri de folosință, adică era în majoritate.

Ori certificatul notarului public din Budapesta, certificat invocat de contestatoare ca o dovadă a realității vânzării celor 23000 bucăți acțiuni și bonuri de folosință de ale Societății, firmei Schmetzberg din Zürich neputând face credință deplină decât asupra existenței materiale a faptelor pe care acel notar declară în certificatul său că s'au petrecut înaintea sa în exercițiul funcțiunii sale, fapte pe care de altfel le și enunța amănunțit și nici de cum realitatea vânzării-cumpărării, intervenită între numita Societate și Firma Schmetzberg, și în afară de aceasta, contestatoarea nu a dovedit cu nimic operațiunea prin care a ajuns acel grup de acțiuni dela firma Schmetzberg în patrimoniul ei.

De altfel, că realitatea este contrară faptelor materiale constatate în certificatul menționat, reiese în mod eclatant din protestul-memoriu pe care Societatea Ungară de gaz metan îl prezintă în 1919 Septembrie 22 Președintelui Consiliului Dirigent contra punerii sub sechestru, memoriu în care precizează, că, la acea dată după ultima situațiune, din acțiunile Societății, dispunea tot Deutsche Bank de un număr de 12250 acțiuni, oșebit 12000 bonuri de preferință — ceea ce nu ar fi fost posibil dacă erau în realitate vândute cele 23.000 acțiuni de care se face mențiune în certificatul notarului public din Budapesta.

Rămânând deci constatat că, la data intrării în vigoare a Tratatului dela Trianon, vânzările cumpărări nu erau reale că, deci, în speșă, grupul celor 23000 acțiuni era acela care, prin superioritatea numărului de voturi putea hotări asupra alegerei Consiliului de Cenzori care avea să controleze operațiunile Societății în toate ramurile (Art. 179 și 175 cod. com.)

Că de altfel, aceasta concluzie reieșind în mod neîndoios din chiar protestul memoriu prezentat la 19 Septembrie 1922 Președintelui Consiliului Dirigent, protest în care, la pagina 3 se menționează categoric că, în Societate, Deutsche Bank dispunând de peste 24250 voturi în timp ce Statul și ceilalți acționari la un loc abia de 22750 voturi, conducerea uni-

tară a Societății, o avea, astfel, Deutsche Bank, Curtea, și-a însușit punctul de vedere al Tribunalului, că contestatoarele nu au reușit să facă dovadă nici că ar fi trecut în adevărata ei proprietate și posesiunea prin operațiunile dela Octombrie 1918 și Iulie 1919 grupul de acțiuni din capitalul Societății care forma înainte de aceste operațiuni capitalul german și nici că în averea Societății U. E. G. nu ar mai fi capital german și că prin urmare Societatea contestatoare U. E. G. este și în prezent o Societate controlată de germani.

Astfel fiind neputând fi invocată cu succes de către contestatoare în favoarea lor excepțiunile create prin Art. 250 din Tratatul dela Trianon la Art. 297 din Tratatul dela Versailles după care rezultă dreptul puterilor aliate și asociate de a lichida bunurile aparținând supușilor germani persoane fizice sau juridice cum și Societăților controlate de ei, Curtea, a tribuit să mențină sentința apelată.

Fără de dispozițiunile art. 22 din legea 3037/1923 s'a cercetat de Curte dacă lichidarea în chestiune urmează a se ordona în total sau numai în parte, adică numai asupra acelei părți din averea socială situată în România, care în proporția cointeresării germane în capitalul societar i-ar reveni grupului german, deoarece s'ar putea susține că restul averei sociale care ar reveni acționarilor unguri și austriaci și în deosebi drepturile lor privitoare la această avere în virtutea art. 250 din Tratatul dela Trianon, scapă de lichidare.

Având însă în vedere că obiectul lichidării este averea mobilă și imobilă a Societății U. E. G. situată în România și nu acțiunile acționarilor, considerând că conform codului comercial ungar, drepturile individuale ale acționarilor într-o Societate, încep să se nască asupra bunurilor Societății, numai după încetarea ei în speșă, Societatea U. E. G. continuându-și ființa și activitatea ei în Ungaria unde își are sediul principal, drepturile societărilor nu s'au deschis nici asupra părții de avere pe care Societatea o are pe teritoriul Transilvaniei, avere care se lichidează acum, deci nu s'a putut face aplicațiunea art. 22 din menționata lege.

Însă chiar în cazul dacă s'ar admite că partea din bunurile lichidate privitoare pe acționarii unguri și austriaci în baza art. 250 din Tratatul dela Trianon le revine acestora, totuși nici această împrejurare nu ar putea împiedica lichidarea totală a averei situate în România deoarece lichidarea ca act unitar în mod firesc se poate face numai asupra întregii averi, rămânând că acționarii negermani să-și valideze drepturile lor prelinse după lichidarea în nici într'un caz însă în cadrele procedurii de față.

Cluj, d. u. s.

Victor Popp Președinte; Dr. Kerner Votant.
Raportar redactor al sentinței N. Davidescu consilier.
(Sentință rămasă definitivă prin respingerea recursurilor în casajic).

§ 1. Adnotare. Cu drept cuvânt, hotărîrea demai sus afirmă că excepțiunea de litispendență nu era concludentă în cauză, chiar independent de împrejurarea că dovada sesiunii tribunalului mixt de la Paris, nu fusese produsă în instanță.

În principiu, excepțiunea de litispendență

nu se poate formula de cât în raporturile dintre instanțe de acelaș grad, aparținând aceleași organizări de stat. Dreptul internațional privat, admite făcând o aplicațiune a principiilor independenței statelor, că suveranitatea judecătorească locală nu poate fi ținută în loc prin faptul intențării unei acțiuni, cu acelaș obiect, înaintea unei instanțe străine. (Seine 17 Avril 1912 Revue de droit international privé Lapradelle 1913 p. 509; A. Pillet și J. Niboyet Manuel de droit international privé 1924 p. 648). Principiul acesta al imposibilității aplicării litispendenței în raporturile internaționale criticabil și criticat efectiv în doctrină, (Victor Yseux: La litispendance dans les relations étrangères Journal de droit international privé-Clunet 1902 p. 862 și G. Flaischleu: L'autorité de la chose jugée et la litispendance en droit international privé. Revue de droit international et de législation comparée 1896), suferă însă incontestabil o limitare atunci când printr'un tratat internațional competența unei instanțe străine este în mod expres recunoscută. Creațiunea tribunalului mixt de la Paris a obținut însă încredințarea statului român. S'ar părea deci, că excepțiunea ar putea astfel opera. Totuși nu acesta e cazul. Pentru ca aceasta excepțiune să fie operantă trebuie să fie vorba de două instanțe de acelaș grad. Față cu natura specială a tribunalului mixt o comparațiune ierarhică nu este însă posibilă.

Apoi în raporturile internaționale, excepțiunea nu poate avea efect, față cu art. 374 din procedura civilă din vechiul regat, care, întrucât conține un principiu de drept internațional privat și dat fiind natura juridică a acestei discipline de drept, după părerea cea bună, trebuie considerat aplicabil și în teritoriile alipite, decât în măsura în care *competența* instanței sesizate în primul lor, ar fi perfect dovedită. Deja în dreptul intern, anumite jurisprudențe hotăresc uneori în acest sens. (Vezi Cmt.: Dan Codul de procedură civ. adnotat 1921 nota sub art. 110 p. 189). În raporturile internaționale, soluțiunea aceasta nu poate fi însă discutată. În adevăr în mod rațional nu poate fi vorba de o aplicare a litispendenței, atunci când conform art. 374 din codul de procedură al vechiului regat, hotărîrea obținută înaintea instanței străine n'ar putea fi investită cu exequatar și executată în țară, din cauza lipsei de competența a acelei instanțe. Ori, odată pusă chestiunea pe acest teren, ea nu putea fi soluționată fără examinarea chestiunii în fond, competența

tribunalului arbitral mixt fiind pusă, conform articolului 250 din tratatul dela Trianon, exclusiv în legătură cu interesele supușilor unguri, sau ale societăților ungurești. Față cu soluțiunea dată în fond litigiului și față cu constatarea că societatea avea naționalitatea germană, evident, că excepțiunea de litispendența nu mai putea fi luată în considerare, presupunând chiar că ea ar fi putut opera și după intrarea în fondul chestiunii.

§ 2. În fond, soluțiunea litigiului desbătut în hotărîrea de mai sus, implică rezolvarea unei probleme de ordin juridic pe care se grezează și o chestiune de fapt.

Problema juridică este aceea a determinării în raporturile internaționale a naționalității societăților comerciale în general și a societăților de capitaluri în particular. Chestiunea aceasta gingașă este mult desbătută în literatura dreptului internațional privat. (Vezi de ex. A. Pépy: La nationalité des sociétés Paris 1910; Cug: La nationalité des sociétés 1921; Weiss Traité théorique et pratique de droit international privé ed. II. p. 478 s; Despaquet Boeck: Précis de droit international privé 1909 p. 162 s; J. P. Niboyer Revue de droit international privé 1921 p. 327). Mai întâiu: pot să aibă persoanele morale o naționalitate ca persoanele fizice? Uneori, aceasta posibilitate a fost contestată cu toată energia, punându-se temeiul pe aspectul moral al legământului naționalității incompatibil cu natura acestor persoane morale. (Vezi Jordan Revue de droit privé 1918 p. 524 s.) Dar această părere, de care nu șine seamă, de altfel dreptul pozitiv, trebuie înlăturată și din punct de vedere doctrinar, dacă cel puțin luăm în considerare nevoia de neînlăturat a unei localizări a regimului juridic cu privire la organizarea și funcționarea lor, localizare care nu poate fi realizată decât tocmai prin mijlocul determinării naționalității.

Aceasta chestiune prealabilă astfel soluționată, care este criteriul determinant al naționalității persoanelor morale aci în discuțiune?

Înainte de războiu, doctrina și jurisprudența după oarecari ezitări fie în folosul centrului de exploatare, fie în folosul locului de constituire a societății, ajunge a se fixa asupra criteriului pe care-l reprezintă sediul social efectiv, atât în privința societăților de persoane cât și în privința societăților de capitaluri. Se urmărea prin aceasta de a se impune formele de constituire a locului unde societatea își are principalul său centru juri-

dic, unde afacerile sociale sunt concentrate și unde indeobște direcțiunea este exercitată.

Parerile erau în special unanime în ce privește înlăturarea soluțiunei care ar pune în legătură naționalitatea societăților cu naționalitatea acționarilor. Societățile de capitaluri nu sunt constituite, intuitu personae, apoi naționalitatea acționarilor este greu determinabilă și foarte variabilă dat fiind ușurința de transmitere a acțiunilor. În fine o nedumerire ar rezulta din aceea, că nu s'ar ști dacă trebuie dată precădere numărului sau capitalului înscris. (Vezi în sensul luării în considerare a sediului social chiar în timpul războiului. Cour de Rouen 3 Nov. 1915; 19 Janvier 1916; Cour de Cassation Ch. requêtes 20 Juillet 1915; Cour d'Apel de Montpellier 24 Janvier 1916 în Revue de droit international privé 1915—1916—244). Imprejurările războiului, au determinat însă o schimbare esențială de păreri, învederându-se imposibilitatea practică și primejdia pentru apărarea națională, ce ar rezulta din lipsa de luare în considerare a naționalității persoanelor fizice, care acționează în dosul pretenției persoanei morale, care prin influența lor inevitabilă pot servi ca intermediari între puterea inamică și direcțiunea societății. Insuficiența criteriului adoptat înainte de războiu, s'a dovedit mai cu seamă atunci, când în urma decretelor cari prohibeau raporturile comerciale cu supușii inamici, ar fi trebuit considerate, conform acestui criteriu, ca societății naționale, acele societăți care își aveau sediul social în țară, dar ai căror acționari, erau în majoritate sau chiar în totalitate, supuși inamici. În asemenea cazuri, respectarea criteriului sediului social, nu mai putea fi împăcată cu scopul legislativ urmărit și anume acele al lovirii intereselor vrăjmașe. (Vezi H. C. Barrol Des entreprises Austro-allemandes constituées sous forme de sociétés françaises in Revue de droit international privé 1915—1916 p. 169 s.)

Pentru aceste motive, jurisprudența franceză urmând și instrucțiuni oficiale, provenind dela ministerul de justiție francez, părăsește vechiul criteriu al sediului social efectiv și ține seamă, în ce privește determinarea naționalității societăților comerciale, de obiectul întreprinderii (destinația mărfurilor sau locul de proveniență a materiilor prime) și mai cu seamă de naționalitatea acționarilor, cari prin situația lor sunt în măsură să imprime directive violente sau în orice caz să exercite un control hotărâtor asupra operațiunilor ei, făcând

eventual, în mod mai mult sau mai puțin direct, să beneficieze un stat inamic de aceste operațiuni. (Vezi de ex. Cour d'Alger 22 Juillet 1915 norm. de droit international privé 1915—1916 p. 40). Jurisprudența engleză nu întârzie de a se angaja pe aceiaș cale. (Vezi d. ex. Visscher: La nationalité et le caractère ennemi des sociétés commerciales d'après la jurisprudence des Cours anglaises normes de droit international privé 1917 p. 501 s; Chambre des Lords 30 Juni 1916 normes de droit international privé 1915—1916 p. 260).

Aceste jurisprudențe a servit de bază în elaborarea tratatelor de pace, care în mod cunoscut, pune în legătură naționalitatea societăților comerciale cu naționalitatea acelor, cari exercită controlul, cu naționalitatea acționarilor; deci este așa dar bine înțeles că aci este vorba de controlul intern al societății, iar nu de controlul pe care l-am putea denumi extern ce-l exercită în mai toate legislațiile, statul sediului social asupra operațiilor și activității societăților comerciale. (Vezi de ex. codul comercial din vechiul regat art. 236 și următoarele unde naționalitatea pare a se fixa după locul de constituire și sediul social. Vezi și Negulescu Des sociétés étrangères en Roumaine Journal de droit international privé 1910).

De aceea, în mod corect, hotărârea de mai sus, n'a ținut seamă de locul de constituire și de sediul societății în litigiu, respingând mai cu seamă, cu drept cuvânt, confuzia interesată ce se urmărea între controlul extern și controlul intern al societăților comerciale.

§ 3. Naționalitatea germană a societății, întrucât majoritatea acțiunilor o deținea un grup german fiind astfel stabilită, putea fi ea ulterior înlăturată, prin actele succesive de înstrăinare către un consorțiu aparținând unui stat neutral, a acțiunilor societății? Hotărârea Curții a admis că aceasta înstrăinare nu putea fi operantă, întrucât ea se săvârșise în fraudă legii române, societatea elvețiană nefiind decât o persoană interpusă în scop de a eluda amenințarea de lichidare. Aceasta este o chestiune de fapt lasată la întreaga suveranitate de interpretare a instanțelor de fond. (Vezi de ex. Cassation 15 Decembre 1891 Dalloz 1892, I, 116; Cassation 9 Janvier 1906 Dalloz 1906 I. 136).

Este de observat, că noțiunea fraudei la lege este de mult aplicată în materie de societăți comerciale. Astfel numeroase jurisprudențe, nu țin seamă de sediul social, pen-

tru determinarea naționalității, în caz când acest sediu este stabilit în mod fictiv. De asemenea, în cursul războiului, aceiași noțiune a devenit eficace, când a fost vorba de a se înlătura posibilitatea pentru unele societăți inamice, de a face comerț prin persoane inter-puse. (Vezi Cassation Chambre des requêtes 20 Juillet 1915; Cour d'appel de Montpellier 24 Janvier 1915 Normes de droit international privé 1915—916 p. 244 s.) În mod legitim deci, hotărârile de mai sus au avut în vedere chestiunea fraudei la lege. Mai mult, se poate spune că și modul de apreciere în fapt a acestei chestiuni, nu poate fi în mod serios criticat. În adevăr, împrejurările luate în considerare de hotărârea de mai sus, momentul și modul de constituțiune a societății elvețiene și memoriul către Consiliul Dirigent în particular, sunt cu totul sugestive în sensul că în speță nu putea fi vorba decât de o persoană interpusă în scopul de a se preveni eventualele dispoziții legislative de lichidare. Și evident, actul de vânzare a acțiunilor nu putea face, prin el însuși, dovada seriozității lui. Ori, după cât se pare, alte dovezi în acest sens, nici nu s'a produs.

Naționalitatea societății rămânând astfel cea germană, și nefiind contestat că în virtutea tratatului de pace, societățile germane sunt supuse lichidării, această lichidare nu putea fi evitată grație împrejurării că în societate erau angajate și unele interese maghiare. Aceste interese nu pot fi luate în considerare decât ulterior lichidării.

Dr. I. R.

Inalta Curte de Casație și Justiție

Secțiuni Unite

Deciziunea No. 11 dela 8 Mai 1924.

Constituțiunea nouă. Ardeal. Legea în vigoare. Suspendarea dispozițiilor ei. Inconstituționalitate. Este inconstituțională legea promulgată cu decretul regal din 28 Ianuarie 1924, privitoare la suspendarea efectelor legii de pensuni în vigoare în Ardeal, deoarece prin art. 137 din actuala Constituțiune au fost menținute, până la revizuirea lor toate legile existente cari nu sunt contrarii. Observări.

In numele legii. Inalta Curte.

Având în vedere că se constată, că Alexandru Onaciu, fost președinte de Senat la Curtea de Apel din Cluj, a fost pus la retragere din oficiu prin Inaltul decret regal No. 547 din 22 Februarie 1921; că, în conformitate cu art. 26 al legii LXX din 1912 ce era în vigoare în Ardeal și în urma ordonanței Ministerului de Justiție, Directoratul general din Cluj, d-sa și-a primit leafa întreagă, plus chiria și indemnizațiunile de scumpete până la Iulie 1925 inclusiv, când a fost avizat că Ministerul de Finanțe, prin deciziunea No. 85398 din 1925, acordându-i, sub formă de avans din pensie, suma de 1150 lei lunar; că

Alexandru Onaciu făcând recurs în contra acestei deciziuni a Ministerului de Finanțe, a cerut anularea ei, între alte motive și pe acela bazat pe violarea art. 127 din Constituție după care legile din provinciile alipite vechiului regat rămân în vigoare până la unificarea legislației pentru întreg teritoriul țării; că Secțiunea III-a a acestei Inalte Curți, completul ardelean, prin încheierea din 8 Februarie 1924, a trimis afacerea înaintea secțiunilor unite ale Curții, spre a decide dacă legea promulgată la 28 Ianuarie 1924, publicată în „Monitorul Oficial” No. 22 din 31 Ianuarie 1924, prin care s'a suspendat aplicarea dispozițiilor de legi relative la pensuni în teritoriile alipite, este sau nu o lege de unificare și dacă deci este sau nu constituțională;

Văzând dispozițiunile art. 105 din Constituție care dă în căderea secțiunilor unite ale acestei Inalte Curți judecarea constituționalității legilor;

Având în vedere și dispozițiunile art. 137 din aceeași Constituție cari prevăd că: Se vor revizui toate codicile și legile existente în diferitele părți ale Statului român spre a se pune în armonie cu Constituția de față și a asigura unitatea legislativă, iar că până atunci ele rămân în vigoare.

Considerând că legiuitorul constituant, preocupat de idea armonizării diferitelor legi în vigoare în țară cu noua Constituțiune și de aceea a unificării legislației pentru întreg teritoriul român a dispus prin aliniatul 1 al art. 137 ca să se revizuească toate codicile și legile existente în diferitele părți ale Statului. Iar prin aliniatul următor, a căutat să evite eventualitatea ca până la desăvârșirea operei de armonizare și unificare, unele regiuni din țară să rămână din cauza diversității de legislațiune și a consecințelor ce ar putea rezulta din această situațiune lipsite de regim legal; de aceea a dispus că, până la alcătuirea de către Parlamentul țării reîntregite a unor dispozițiuni menite a crea o nouă stare în locul celei precedente cu putere de lege pe întreg teritoriul României, cele existente în diferitele părți ale țării să rămână mai departe în vigoare;

Că spre a se putea vedea dacă susținerea recurentului este întemeiată, urmează a se cerceta dacă legea din 31 Ianuarie 1924, pe care se bazează din punctul de vedere legal, măsura care face obiectul reclamațiunii formulate, a scos din vigoare o lege existentă într-o parte a țării, fără a o înlocui cu o altă dispozițiune care să creeze o altă stare legală și care să aibă putere pe întreg teritoriul;

Considerând că dispozițiunea pe care recurentul își sprijină pretențiunile era luată în baza unei legi existente în ținuturile României de peste Carpați. Într'adevăr, în principiu, în caz de alipire a unor ținuturi la altă țară, legile în vigoare în acele teritorii rămân în vigoare, exceptându-se cele privitoare la siguranța internă și externă a Statului la care se

alpesc și la alcătuirea sa. În aplicarea acestor principii decretul regal cu No. 3632 din 13 Decembrie 1918, dat pe baza decretului-lege care a luat act de alipirea ținuturilor de peste Carpați, a dispus prin art. 2 ca numai afacerile străine, armata, căile ferate, poșta, circulația fiduciară, vămile, împrumuturile publice și siguranța generală a Statului să rămână pe seama guvernului central la București, iar celelalte ramuri ale activității publice să fie încredințate Consiliului dirigent. Pe acest temelie, Consiliul dirigent a dispus prin art. 21 din decretul No. 843 publicat în Gazeta Oficială No. 69—70 din 25 Noiembrie 1919, ca pensiunile să fie acordate în baza legii LXV din 1912 în vigoare mai înainte în acele ținuturi. Iar prin art. 5 din decretul-lege No. 1462 din 4 Aprilie 1920 (ratificat ulterior de Parlament) s'a dispus ca funcționarii din teritoriile de peste Carpați să păstreze drepturile câștigate în ceea ce privește regularea drepturilor la pensie;

Că prin urmare legea pe care recurentul își întemeiază susținerile există în ținuturile de peste Carpați în momentul intrării în vigoare a Constituției din 1923 și prin urmare a fost menținută prin art. 137.

Considerând că legea din 31 Ianuarie 1924, suspendând dispozițiile celei existente în ținuturile de peste munți, nu i-a substituit dispozițiuni care să creeze o altă stare legală, ci a suprimat-o fără a o înlocui cu nimic, lipsind astfel această parte a țării de regim legal în această privință, adică creând prin această desființare tocmai situațiunea pe care legiuitorul constituant a înțeles să o interzică și a violat astfel art. 137 din Constituție care menținea în vigoare și această lege existentă în ținuturile de peste Carpați;

Că astfel fiind, legea publicată în „Monitorul Oficial” cu No. 22 din 31 Ianuarie 1924 este contrară Constituției și nu poate fi opusă pretențiilor recurentului.

Pentru aceste motive, declară neconstituțională legea de suspendarea legilor de pensii din teritoriile alpine, promulgată cu decretul regal No. 257 din 28 Ianuarie 1924, publicată în „Monitorul Oficial” No. 22 din 31 Ianuarie 1924.

Observațiile relative la această decizie vor apare în numărul viitor sub semnătura D-lui avocat Dr. L. Oanea.

REZUMATE DE JURISPRUDENȚE

Judecătoria, Tribunale și Curți de Apel din Ardeal

Când se dovedește că la termen s'a oferit plata pentru chirie, iar proprietarul din rea credință refuză primirea, faptul că s'a depus aceeași chirie cu întârziere nu poate fi considerat drept neplată a chiriei și a se ordona evacuarea în sensul art. 15 din noua lege a chiriilor.

Conform art. 1419 C. Civ. Austriac — care este în vigoare și în materie de închiriere și art. 49

din aceeași lege — urmările pagubei rămân în sarcina debitorului (în speță proprietarul) dacă acesta este în întârziere a primi plata. Legiuitorul chiriilor n'a înțeles să condiționeze soluționarea proceselor de chirii de trucerile și reaua credință a celor interesați. S'ar atribui acestei legi caracter închizitorial. Respins acțiunea proprietarului cu cheltueli.

(Sent. No. C. 2824/5/924 Judecătoria de pace Dej. Judecător N. N. Croșu.)

— Explozie de gaz metan provocată în urma neglijenței dovedite pe cale penală prin sentință definitivă condamnatorie a prepusului monteur a firmei care a făcut instalația în oraș.

Acțiunea în daune pe cale civilă exercitată de victimele contra Soc. de gaz metan din Turda, contra membrilor Cons. de Adție personal și contra firmei care a făcut instalațiile în orașul Turda „Törzs și Ormai din Cluj” sunt admisibile în parte. Responsabilitatea soc. de gaz metan se stabilește prin Decizia Curiei Maghiare în secții unite No 84 și în baza raporturilor contractuale existente între Societate și Consiliul orașului Turda. Responsabilitatea personală a membrilor Cons. de administrație ai Soc. de gaz metan a fost respinsă pentru că n'au depășit sfera de activitate prescrisă de art. 188 și 189 legea comercială și au procedut conf. statutelor.

Responsabilitatea firmei Törzs și Ormai o bazează tribunalul pe responsabilitatea sa obiectivă.

Se știe că teoria clasică a culpei fiind găsită insuficientă pentru satisfacerea exigențelor industriei moderne, de oarece muncitorii neputând adesea dovedi culpa patronilor nu puteau obține daunele convenite; doctrina, jurisprudența și legile speciale au admis așa zisa răspundere obiectivă sau pur cauzală, sau risc profesional care are loc atunci când, exclusiv fiind culpa personală a patronului sau prepușilor săi, obligațiunea de daune interese se declară existentă după probațiunea nexului causal între un factor (stabiliment industrial, căi ferate, automobile, prepus, animal etc.) și rezultatul dăunător.

În special jurisprudența mai nouă a Casăției Ungare No. 84 a abandonat principiul culpabilității și a adoptat pe acel al răspunderii obiective în cazul exploatașilor primejdioase, adică a întreprinderilor industriale care prin natura materiilor brute, a instrumentelor, mașinilor și forțelor întrebunțate amentință în mod permanent cu vătămarea integrității corporale ori cu astfel de accidente pe angajați sau persoane străine. Patronul întreprinderii de acest fel nu răspunde numai pentru consecințele culpei, ci răspunderea lui se întemeiază pur și simplu pe faptul exploatarei, pentru că chiar prin acest fapt patronul ia asupra sa răspunderea, adică riscul tuturor primejdiilor ce pot proveni din exploatare (Vezi Negrea vol. III, pagina 192—205). Or Firma recunoaște că s'a angajat pentru executarea rețelei Orășenești și a conductelor de Casă, inclusiv și la casa Kimpel în privința căreia s'a produs explozia prin aprinderea gazului metan de o servitoare intrând fără bănuială cu o lumânare aprinsă.

Nu s'ar putea obiecta că fiind deja declarată responsabilă Societatea de gaz, numai poate fi declarată responsabilă și o altă societate; deoarece art. 1301 cod. civ. austr. prevede responsabilitatea solidară, când spune, „de dauna cășunată pe nedrept pot să fie responsabile mai multe persoane, dacă

au contribuit împreună direct sau indirect, sau numai prin omisiunea îndatoririlor lor particulare de a împiedeca răul", idee aflată și în autori ca Mevkel care spune că fiecare trebuie să poarte cheltuielile împreună cu realizarea intereselor sale pentru că aceste sunt corelative cu foloasele ce așteaptă; ori eventualele daune intră și ele în pasivul întreprinderii constituind oarecum o primă de risc față de beneficiile ce stau în perspectivă. (In acest sens și Dr. civil Alexandro V. pg. 489.1156. italian, 840 german etc.)

Tribunalul declară pe ambele societăți responsabile numai de *damnum emergens conf. art. 1294 și 1303 C. C. Austr.* iar nu și de *lucrum cessans.*

(Sentința trib. Turda Nr. C. 178—1924. Preș. Vârgolici, raportor redactor judecător Ilescu.)

Transportul pe C. F. R. Răspunderea C. F. R. de pagubele ce mărfurile au suferit prin pierdere. Cum se calculează pagubele. Art. 398 și 399 c. com.

1. Când se constată că CFR deși a primit taxele de transport însă nu și-a îndeplinit obligațiunile de a transporta marfa la destinație, — deoarece afirmativ această marfă s'a rătăcit pe căile ferate și nu se știe unde se găsește, — și întru cât deci nu din vina reclamantei ci din chiar aceia a organelor C. F. R. nu s'a expedit marfa la destinație, — aceasta potrivit regulamentului de transport pe C. F. R. este datoare a plăti reclamantei valoarea mărfii expediate.

2. Paguba se prețuește după valoarea comercială ordinară sau în lipsa acesteia după valoarea obișnuită, — stabilită după necesitate prin experți. În speță, — din scrisoarea de trăsură nereșind că marfa predată ar fi fost de prima calitate, și din recunoașterea însuși a reclamantei că declarația nu a fost depusă odată cu marfa, Curtea a trebuit să constate că nu marfa prevăzută în declarație a fost predată spre expediere și deci nu a putut lua în considerare nici calitatea prevăzută în declarația depusă, — ci a trebuit să se refere la arălarile expertului numit de ambele părți, — și la avizul uniunei patronilor de ch. rest-a.

(Sent. C. 266-15—1923 C. A. Tg. Mureș, preș. Bersan, Balan red.) Curent juridic 1925.

Judecătoria de arbitrii. Art. 776 și 783 pr. civ. I. Sentința judecătoria de arbitrii, în ce privește suportarea și proporția în care părțile au fost obligate la plata acelor cheltuieli, — nu se poate ataca cu recurs, din motivul că efectele sentinței sau ale tranzacțiunei date de jud. cătoriiile de arbitrii, sunt tot aceleași, ca ale sentinței judecătorești definitive, și ca atare partea sentinței atacate nu este susceptibilă de nici o cale de atac; — numai când se atacă quantumul de onorarii stabilit membrilor judecătoria de arbitrii sentința e susceptibilă de apel.

II. Pe baza unei asemenea sentințe se poate cere execuție silită, — fiind executabilă potrivit art. 783 pr. civ. — fără a avea efect de amânare, conform art. 557 din pr. civilă.

(Deciziunea Nr. C. I. 1798-7—1924 din 13 Decembrie 1924, dată sub președ. d'ui Bersan, președinte. Gh. Drăghicescu, cons. și Dr. Butean cons. și raportor.) Curent juridic 1925.

Deces prezumat. Importanța stabilirii datei adevărate a decesului. Acțiune în revizuire contra primel

sentințe. Admitere în principiu. Dacă legea nouă de deces prezumat din 12 Decembrie 1923, abrogă legea din Ardeal sau prevede vre-o altă dispoziție tranzitorie în această privință. Aplicația concomitent a ambelor legi în vigoare. Art. 7 și 12 din legea nouă de deces și 732—749 pr. civ. din Ardeal.

Legea nouă pentru constatarea morții prezumate a unui dispărut, publicată la 12 Decembrie 1923, prin art. 7 și 12, deși prevede cazul de revizuire oricărei părți interesate, limitându-l numai la ipoteza reînțoarcei sau existenței dispărutului, nu abrogă și nu face nici o altă dispoziție tranzitorie cu privire la legea de deces prezumat prevăzută în codul de procedură civilă maghiară sub art. 732—149, aplicabilă în Ardeal;

Așa fiind dispozițiile legii de deces prezumat din Ardeal, fiind mai favorabile și mai largi pentru cei interesați după cum se constată și din ordinul circular al Min. Justiției No. 4632 din 12/2—1924, urmează să fie aplicate concomitent cu acele ale noiei legi, cu atât mai mult cu cât conf. art. 746 și 748 din pr. c. Ardeal, declararea decesului nu exclude dovedirea împrejurării, că dispărutul a decedat la o altă dată, printr-o acțiune separat făcută de orice persoană interesată, indiferent de cererea de revizuire;

Că, această soluție se impune cu atât mai vădit acolo unde se cere numai stabilirea exactă a datei decesului, fără să se solicite scoaterea din vigoare a acelei părți din sentință prin care a fost deja declarat dispărutul ca mort.

(Sent. Trib. Tg. Mureș 117—924, preș. Aronescu.) Curent juridic 1925.

Potrivit art. 586 pr. pen. ungară în caz de cerere de despăgubire pentru o deținere prealabilă suferită pe nedrept, tribunalul are numai rolul de a aduna datele necesare, iar în ce privește temeinicia dreptului la despăgubiri se pronunță definitiv înalta Curte de Casație, conform art. 587 pr. pen. ung.

Prin urmare, în speță, tribunalul pronunșându-se el însuși asupra cererii de despăgubiri și-a depășit competența sa materială, în cât apelul reclamantului de a se anula încheierea Tribunalului pe baza art. 384 pct. 4, este întemeiat. (C. A. Tâgul-Mureș, dec. 7605 din 24 Mai 1924, Preș. S. Popp, președinte, raportor Wl. Mavrodineanu consilier.) Jurispr. Gen. 925.

Curtea, plecând de la premisa că prin calitatea sa de medic al C. F. R. recurentul nu este obligat a servi și de expert în diferitele litigii pe care C. F. R. le pot avea, prin urmare tot ce lucrează în afară de obligațiile sale de serviciu trebuie să se remunereze, a decis a se plăti medicului câte 200 lei de fiecare prezentare, iar pentru depozitia sa de expert încă 200 lei, cu obligația anticipat conform art. 364 pr. c. austriacă. (C. A. Cluj, Decizia C. 3274—31—6 Febr. 1925, Preș. Gust. Haupt, președ. G. Georgian, raportor.) Jurispr. Gen. 1925.

I. Încheierea prin care s'a ordonat sechestru judiciar în prealabil nu e susceptibilă de calea de atac a recursului, — neavând un caracter definitiv, — ci aparține încheierilor date în cursul procedurii premergătoare; partea care a suferit vre-un prejudiciu prin o atare încheiere, îl poate remedia numai prin calea de atac în contra hotărârei finale, ce se va da în urma audierii părților, asupra menținerii sau des-

ființării sechestrului ordonat în prealabil (Art. 239 comb. cu art. 237, 236, 240 alin. I și II și 73 al legii execuționale).

II. Când sentința primă, care — ca în speță — este baza sechestrului ordonat, — a judecat și hotărât asupra dreptului de proprietate a unor imobile, — și n-a obligat pe părți urmăriti la predarea lemnelor tăete după acele imobile în posesiunea reclamantului, — și aceasta din acel motiv, — că reclamantul n'a cerut în acțiunea sa obligarea părților la predarea lemnelor tăete și exploatate după imobilele în litigiu, ci în locul acestora, a cerut obligarea părților la desdaunări în bani, — în atare caz potrivit normelor de drept orale paragrafului 54 al legii LIV din 1912, — numai în contra dispozițiilor sentinței primei instanțe, s'a ordonat și — adică s'a menținut sechestrul încuviințat în prealabil și asupra lemnelor tăiate și exploatate, care prin tăere și prelucrare, au trecut în proprietatea și stăpânirea exclusivă a părților ca lucruri independente de imobilele în litigiu, — devenind lucruri mobile, — asupra cărora reclamantul nu și-a dovedit pretențiunea sa.

III. Numirea și introducerea curatorului judiciar nu aparține instanței care ordona sechestrul, ci în temeiul disp. cuprinse în art. 28 al I-gei VII din anul 1912, — aparțin judecătoriei care efectuează sechestrul.

IV. Pe baza sentinței primei instanțe, care obligă pe părți la recunoașterea dreptului de proprietate a imobilelor în litigiu și la predarea acestora în posesiunea reclamantului, — sentință atacată de părți cu apel pentru amânare, — în conformitate cu art. 54 al legii LIV din anul 1912, se poate ordona sechestrul judiciar. (D. C. I 1963-43-924 C. Ap. Tg.-Mureș Preș. Bărsan, raportor A. Balan consilier). Curentul juridic 1925.

— Când judecătoria de ocol într'un proces penal de competența sa nu s'a pronunțat asupra întregului obiect al acușării (invinuitul pentru loviri a ridicat contra acușă contra reclamantului) și s'a pronunțat numai în ce privește vinovăția unui invinuit și când tribunalul sesizat de apelul celui condamnat cu ocazia judecării ca for de a II a instanță hotărăște asupra acestui apel și prin aceasta sentință ordonă trimiterea judecătoriei spre a se pronunța și asupra contra-acușei ce o omisesc pe motiv că nu se poate priva o parte (contra curatorul ce era lipsă) de beneficiul celor 2 grade de jurisdicție.

Se pronunță o sentință casabilă. Cu drept cuvânt ambele sentințe ale acestor două instanțe pronunțate în o asemenea speță sunt atinse de nulitatea prevăzută de art. 384 pt. 6 și 11 pr. p. de oarece sentința a fost dată în lipsa părților ce trebuiau să fie de față și instanța nu s'a pronunțat asupra întregului obiect al acușării. Caz de nulitate luat cu considerare din oficiu cont. ult. al. al art. 384 pt. 11 pr. p. (Dec. No. 935/925 C. A. Cluj — refuză recursul procurorului ca neadmis de art. 556 pr. p., anulează din oficiu ambele sentințe.)

— Nu este competent să judece Consiliul minorilor de pe lângă tribunal; ci este a fi judecat de chiar tribunal ca instanță penală ordinară minorul, care împlinise vârsta de 15 ani în momentul comiterii crimei de viol (art. 232 c. p.) crimă ce o judecă tribunalul și nu Curtea cu juri conf. codului penal.

O astfel de sentință pronunțată de cons. minorilor a fost anulată de Curte în baza art. 384 pt. 4 pr. p. și art. 56 pt. III. a legii minorilor (VII/913).

(Dec. No. 656/12/925 C. de Apel Cluj redactor P. Radulescu.)

— Se respinge apelul cu cheltueli conf. art. 510 pr. c. când apelantul fiind legal citat lipsește în ziua fixată pentru desbaterea apelului și înainte de expunerea verbală a cererii de apel.

(Deciz. Nr. 2270/12/924 C. A. Cluj preș. Haupt.)

— Conf. art. 870, 871 și 875 C. c. A. este de principiu că actul ce constată voința a două părți nu poate fi contestat de una din ele decât în baza unui principiu general ce produce nulitatea absolută a actului și numai pe bază de sentință pronunțată judecătorește în urma unei acțiuni în față instanței.

Când prin urmare între doi soți după desfăcerea căsătoriei lor intervine un act notarial public prin care se constată înțelegerea lor cu privire la întreținerea copiilor comuni în conformitate cu regulile stabilite de art. 95 al 4 al legii matrimoniale.

Acel act material își produce efectele atâta vreme cât n'a fost anulat pe cale judecătorească iar asupra valabilității lui nu are cădere a se pronunța și a decide autoritățile orfanale.

(Dec. No. C. 2240-924 C. Abel Cluj, raportor dr. Kerner consilier. R. formează hotărârea de atacată, respinge cererea recl. Popa Rafila pentru întreținerea minorei.)

Conform ord. megh. 4420-1918 nu sunt valabile convențiile relative la imobile dacă nu sunt constatate prin act scris.

Când obiectul unui astfel de contract de vânzare cumparare intervenit între moștenitorii unui decedut și un terțiu, îl formează chiar moștenirea rămasă lor de la defunct care consistă din anumite imobile determinate după numeri topografici, nu se mai poate susține că obiectul lărgului îl forma dreptul de succesiune al vânzătorilor moștenitori și deci conf. art. 298 C. c. Austr. un lucru mobil iar Ordonanța 4420-918 nu își are aplicarea.

De oarece într'un asemenea caz e vorba de acele imobile anumite scrise în cart. fund. și nu de întreaga moștenire încă necerată a moștenitorilor decedatului în care ipoteză numai ar fi putut fi vorba că între părți s'ar fi încheiat un contract aleatoriu. (Art. 1267 C. c. A.)

Contractul verbal fiind încheiat între cumpărător cu părții vânzătorii în persoană și nu cu moștenitori, nu importă împrejurarea că obiectul lărgului o forma proprietatea decedatului de la care părții aveau să moștenească. Nu există vr'un text de lege care ar interzice contractarea (878 C. c. A.) mai ales când părții moștenitori legali prin această vânzare și au manifestat voința acceptării moștenirii.

Contractul de vânzare cumparare este principial și după drept (336 C. c. A.) perfect valabil, dar respingerea acțiunii se datorește exclusiv faptului că actul de însreinare nu s'a redactat în scris conf. ord. 4420-918.

(Sent. Nr. C. 1983 31-1924 C. A. Cluj, redactor Dr. Kerner consilier.)

— Nu este admisibilă suspendarea unui proces

afiat în curs de judecată în Apel până la rezolvarea cererii de reînnoire ce s'a făcut privitor la alt proces, mai ales când se constată că reînnoirea s'a pornit de pârât după câțiva timp dela darea sentinței atacate, pentru a nu se străgâni judecarea litigiului.

Nu este asemenea admisibilă pentru acelaș motiv principial audierea de martori prin care s'ar lînde la dovedirea unui fapt rămas hotărât printr'o hotărâre definitivă cu autoritate de lucru judecat. Când și reclamații în proces au aderat la apelul declarat de pârât fiind obligați ași dovedi pretențiunile contra sustinerilor pârâtului, acesta din urma trebuie obligat să suporte spesele procesului conf. art. 425 și 508 al I. pr. civ. Ardeleună.

(Sentința Nr. C. 1054 9-924 Curtea de Apel Cluj. Preș. I. Pap, raportor G. Georgian.)

— În caz de desfacere a căsătoriei și când instanța în apel are elemente suficiente de apreciere hotărâște singură și fără aprecierea sedriei orfanelor cof. art. 96 legea matr. asupra pensiei de întreținere. Potrivit art. 195 legea matr. fețele se încredințează mamei mai ales când divorțul se pronunță în favoarea acesteia fiind copila și sub 7 ani.

Pensia de întreținere la plata careia instanța este ținută a obliga pe părintele vinovat se calculează conf. veniului acestuia. Ea se acoră de la data când sentința de divorț rămâne definitivă fiind vorba de plasarea definitivă a copiilor conf. art. 95 legea matr.

(Sentința N. C. 1317 12-924 C. de Apel Cluj. Preș. I. Pap, raportor Georg an.)

— Conf. art. 408 al. I. și 3 pr. civ. ord., când se strecoară erori de nume în sentință, instanța poate ori când și din oficiu corectă astfel de erori și a le trece în originalul deciziei.

Dec. Nr. C. 1883-13-924 C. A. Cuj.

— Nu se poate admite ascultarea sub jurământ a reclamațiilor asupra stării fizice în momentul încheierii contractului când audierea martorilor este categorică și concludentă.

Cererea reconvențională formulată în apel este de respins conf. art. 494 pr. c. Ard.

(Sent Nr. C. 1963 15-924 Curtea de Apel Cluj, raportor Balas an.)

Nu există acțiune directă înaintea tribunalului ca instanța ordinară judecătorească în materie de taxe de timbru socoite ilegale și îndreptate contra Statului reprezentat prin Ministeriul de Finanțe. Unei astfel de acțiuni în justiție trebuind să i premerge procedura Administrativă înaintea Ministrului de Finanțe cu recurs eventual în Casație contra deciziei.

Cu drept cuvânt Tribunalul a admis excepția dilatorie conf. art. 180 pt. 1 și 2 pr. p. ridicată de pârât și a slins procesul cu cheltueli.

(Dec. N. C. 330119/924 C. Ap. Cluj raportor G. Minea Popescu).

În dreptul austriac acel care are moștenitori necesari (rezervatori) în baza art. 951, nu poate să facă o donațiune care să depășească în valoare jumătatea averii sale, calculată după momentul facerii donațiunii. În cazul când prin donația făcută

totuși s'a depășit această jumătate, moștenitorul necesar poate cere dela donatar proporțional partea primită de dânsul împotriva dispozițiunii legii.

În înțelesul acestui articol o astfel de donațiune nu este anulabilă. Moștenitorul păgubit în porțiunea sa legitimă (rezervă) nu poate cere nici raportarea obiectului donat la masa succesorală, ci poate cere numai ca donatarul să restituie valoarea care să reprezinte diferența între valoarea succesiunii până la completarea valorii ce o avea averea donatorului în momentul donațiunii, dacă donațiunea nu se făcea.

În consecință moștenitorul necesar (rezervatar) nu va avea o acțiune *in rem* ci numai o acțiune personală pentru despăgubire în contra donatorului și deci acțiunea prin care se cere însăși obiectul donat trebuie respinsă ca inadmisibilă (Sentința Trib. Cluj No. 296-9/921 președinția dlui C. Petrovanu. Judecător redactor V. Pastia).

Deși Legea XX din anul 1877 privitoare la regularea afacerilor de Tutelă și Curatelă nu face distrucțiunea între înlinderea actelor ce le poate face un curator numit în cazul art. 28 pt. a), b) și c) și cel numit în baza art. 28 pt. d) și e) totuși în baza art. 87 al. 2 care dispune că reprezentarea curatorială în cazul ultim se va restrânge numai de afacerile împreunate cu administrarea ei, rezultă că un tutore numit în caz de absență a unei persoane nu poate face acte de dispoziție. Această interpretare este confirmată prin disp. art. 12 alin. legii VI/1885 prin care s'au modificat și completat oarecari dispozițiuni ale legii XX/1877 și care prevede o singură ipoteză când averea celui pus sub curatelă din cauza absenței va putea instrăina: căpătuire copiilor (inzestrarea lor, punerea într'o meserie etc.) . . . În consecință actul de instrăinare făcut de curatorul unui absent, chiar în cazul când este aprobat de sedria orfanală este lovit de o nulitate relativă, care nu poate fi invocată decât de cel prejudiciat prin acest act. Uzucapiunea prevăzută de art. 1467 din C. C. A. se aplică în conform. cu disp. art. 149 din Regulamentul Cărții Funduare și în raporturile dintre părți nu numai față de toți dupăcum se susține în o teorie, deci acțiunea care ar lînde la radierea unei intabulări din cauza nulității relative a actului ce a servit la intabulare și între părți este supusă prescripției de 3 ani, iar nu celei de 30 ani.

Constituie un just titlu și deci este apt pentru prescripție — actul de instrăinare care este încheiat de curatorul unui absent, deoarece unui astfel de act singură condițiune ce i lipsește este de a nu fi emanat dela adevăratul proprietar, deși actul este făcut cu depășirea puterea curatorului.

În cazul când cel contra căruia se prescrie, locuiește în afară de teritoriul unde se află imobilul (în speță domiciliul a fost Bucureștii, și imobilul în Ardeal) — acest fapt constituie o piedică pentru îndeplinirea usucapiunii de 3 ani, în acest caz timpul pentru a prescrie, trebuind să se socoată dublu, adică 6 ani — deoarece căsătoria impunând un anumit domiciliu legal — ecel al soțului — acest fapt constituie o absență voluntară și scuzabilă. (Sentința No. 4846/924 a Trib. Cluj sub președinția Dr. C. Petrovanu, judecător referent V. P. Pastia. Procesul dintre Ion Georgescu reprez. prin Dr. Aurel Calliani și Com. Teaca reprez. prin Dr. Fancis Cuzner).

Un răspuns

D-lui Dr. N. B.

Intrebare: D. D. dispărut în război a fost declarat prezumat mort pe ziua de 20 Mai 1924 d. la pronunțării sentinței judecătorești (conf. noii legi a celor dispăruți în război.)

Sunt dovezi că D. D. a murit în anul 1914 pe câmpul de luptă.

Soția celui plecat de 10 ani în luptă a avut relații de concubinaj în 1921 cu un alt bărbat din care a rezultat un copil. Acest copil fiind prezumat ca legitim al tatălui dispărut, intenționează totuși acțiune pentru pensie alimentară și recunoașterea de paternitate naturală contra concubinului.

Dacă se poate repara greșala datei morții dispărutului soț, în cursul acestei acțiuni pe cale incidentală prin admiterea de probe cu martori și a se stabili drepturile copilului și ale mamei acestuia contra concubinului?

Răspuns. Conf. art. 235 pr. c. nu se poate cere judecătoriei să hotărască pe calea unei acțiuni de întreținere și asupra stabilității legitimității copilului, stabilirea și datei morții soțului legitim. În asemenea caz se suspendă procesul.

Soție (probabilă): D. D. prezumat mort la data de 20 Mai 1924; consecințele legale decurg în mod condițional (să nu se prezinte) într'un an... dela acea dată.

1. E-te nevoie ca în baza art. 748 pr. c. să se intenționeze o acțiune deosebită pentru constatarea faptului decesului lui D. D. în 1914 administrându-se ori ce soi de probe.

2. După obținerea unei astfel de sentințe definitive, creștii legitimi ai lui D. D. soț decedat, să atace în termen de 3 luni conf. art. 159 C. c. A. legitimitatea nașterii copilului în baza acestei sentințe. (Cap. XII. art. 696 și urm. pr. c.)

3. După ce și această a doua sentință rămâne definitivă mama naturală în numele copilului și al ei poate intenta sau continua cererea de pensie alimentară contra concubinului.

Cărți de drept apărute

Noul cod de ședință p. III Repertoriu general și alfabetic de legislație, doctrină și jurisprudență

al Domnului **Corneliu Botez** Consilier la Înalta Curte de Casație și Justiție, București. Editura libr. Alcalay & Co. 1925. Preful 250 lei.

Sub titlul general al cunoscutelor sale opuri anterioare, dl. **Corn. Botez** dă la lumina tiparului poate cea mai prețioasă lucrare, cu care împodobește, saraca noastră literatură juridică.

Utilizând vasta sa erudiție autorul „Repertoriului general de legislație” comentează peste 50 legi speciale de aplicare curentă și ni le prezintă sub multiple aspecte practice, deoarece pe lângă fiecare din ele ne dă alături, de adnotări, debateri parlamentare, controverse etc. și soluția jurisprudențială a tuturor cazurilor particulare pe care fiecare din aceste legi le-a prilejlit în aplicare.

Scrisă cu competența și din experiența juridică a unei vieți, lucrarea este de mare folos magistraților și avocaților pentru rezolvarea spețelor dinaintea instanțelor, pentru că concentrând materiile ce tratează le sistematizează și le prezintă în lumina principiilor ce trebuie să călăuzească pe adevăratul jurist. Rămânând un repertoriu general, lucrarea dnl. C. Botez cuprinde și variațiile legislației evolutive ale fiecăreia din legile, cu care se ocupă fiind și un repertoriu legislativ.

Un exemplu din 51 de legi comentate în acest volum, frumos tipărit, format mare, ni-l oferă dezvoltarea ce se dă legii *chirilor* și pe care n'am întâlnit-o la nici unul dintre comentatori, mulți al acestei legi. În peste 100 pagini (din 800 ale volumului) găsim alături de un index alfabetic de trimi-

tere a materiei închirierilor, evoluția acestei legiuiri excepționale la noi începând cu decretul lege din 1919 și 1920, legile din 1922, 1923 și cea de prelungirea contractelor din 1924. Paralela între acestea și decretele și ordonanțele aflate în vigoare între timp în Basarabia, Bucovina și Transilvania. Relativ la regimul închirierilor în Ardeal găsim discutate Regul. Cons. M. Ung. 4180-917, Ord. 62.500/M.1917. și 188/918, regul. evacuărilor și încadrărilor până la extinderea legii rom. a chirilor și în această parte unită a țării.

Desvoltare mare doctrinală și jurisprudențială se dă legii prelung. contr. de închiriere din 1924, fiecare articol fiind însoțit de spețe concrete de rezolvare date de instanțele judecătorești până în Decembrie 1924, materialul de consultare aranjat pe numere și ordine alfabetică etc. Astfel prezintă autorul de altfel toate legiuirile de care se ocupă. (Agrară, Ape, Băuturi, Dispăruți de război, Flagrant delict, Incest, Jandarmi, Moșnop. etc.)

În aceste momente de mari frământări legislative puțin care trece țara noastră, cartea dlui **Botez** apare animată de un suflet nou de drept și de regenerare care înviorază edificiul nostru social și sub înălțarea cărăușă „cum spune autorul” se încovoae și schimbă treptat vechea lui fizionomie.

Lucrarea o socotim în deosebi de importantă pentru juristii din Ardeal unde avalanșa de legi românești unificate extinse în ultimul timp, le face aplicarea cu atât mai anevoasă cu cât nu sunt cunoscute; căci afară de publicarea acestor legi — și numai a celor noi — în Monitorul Oficial, nimeni nu s'a îngrijit ca aceste legiuiri de aplicare curentă de către instanțe să fie cunoscute și răspândite prin ediții speciale și comentale.

Luând în considerare numărul insuficient de exemplare în Ardeal chiar a Mon. Oficial, incuria Autorităților superioare de a publica ediții de legi complete ca text și întregite cu regulamente de aplicare și expuneri de motive etc. și cu care s'au înzestrat măcar instanțele judecătorești cum era regula prin aceste țări, ne dăm seama de lacuna ce implănește apariția lucrării de care ne ocupăm și pe care o recomandăm, tuturor juristilor spre consultare cu folos în față instanțelor judecătorești.

Cartea se poate comanda și prin Administrația revistei noastre.

Codul Comercial din Transilvania

adnotat de dnl **Ion I. Predovicu** judecător și **Paul Ney** avocat din Oradea-Mare. Editura Tip. Sonnenfeld soc. anon. Oradea-Mare, prețul 300 lei.

Traducerea codului comercial maghiar (l. XXXVII din 1875) datorită tot dlui **Predovicu** în colaborare atunci cu dl **Alexandrescu** fusese făcută încă din anul 1921 când a apărut numai textul cu o prefață de dl **Martha** și de care ne-am ocupat la timp.

De astă dată priceputul traducător care este dl **Judecător Predovicu** în colaborare cu dl **avocat Ney** ne dau primul cod tradus cu adnotări și jurisprudența dezvoltată în cursul timpului până la zi, ce apare în Ardeal. E o lucrare prețioasă isvorită din marele interes al autorilor de a contribui la unificarea noastră legislativă, și a pune la dispoziția magistraților și avocaților un apreciabil material de consultare în rezolvarea proceselor.

Traducerea textului și a jurisprudențelor este pe cât de exactă pe atât de fericit redată într-o înțeleasă și frumoasă limbă juridică românească. Jurisprudențele alese cu îngrijire și așezate sub articolele la care se referă alternează în mod armonios cu trimiterile la textele codului com. român și relevările deosebirilor între legislația maghiară și română.

Lucrarea de peste 500 pagini, tipărită frumos este ușor de consultat având și un index alfabetic pe materii și aratarea trimiterilor și articolelor de consultat.

Bogația jurisprudențelor, sub fiecare articol după importanță face din această carte un auxiliar indispensabil juristilor din Ardeal și totodată alcătuiește începutul unui material de consultarea pus la dispoziția comisiunii de unificare a vitorului cod comercial român. Apreciem în deosebi valoarea operei și felicităm pe autori de aportul patriotic la unificarea legislativă și românizarea justiției țării.

Bibliografie

Vând 48 corpuri complete (corpul 14 volume), drept civil comentat opera **Profesor Dimitrie Alexandrescu** (fără volumul I, care se tipărește) pentru lei 7000 corpul, volumele II și IX nu se vând separat, celelalte inclusiv volumele VIII, partea II; IX, partea II, costă lei 500 bucata.

Volumele VIII, partea II și I, ediția III, cari se tipăresc se plătesc anticipat.

Dantelopol: Atelier 6 bis, orele 2-4 p. m.
București